

Günler ilk baxışdan bir-birinə çox bənzər. Bütün dəvamiyyəti ilə sübh tezdən və gecənin qatı qaranlığınadək. Səhər də, gündüz də, gecə də, qaranlıq da öz gelişinin və gedisinin vaxtını heç dəyişməz.

Günəş də, yağış da, bulud da istədiyi vaxt Yer kürəsi üzərinə öz izini salar, kiminsə diktesi ilə yox. Həyatı Tanrı bəxş edər insana, ele yaşanı da o verir. Tanrının bəxş etdiyi həyatı insanlar dəyişdirir. Hər kəs öz yaşam tərzinə uyğun!

Müharibə sözü insan ömrünə təzadlı bir ifadədir. Müharibə sözü ölümlü bir bildirişdir. Müharibə sözü göz yaşlarını bütöv halda xəyal edən bir məhəfumdur. Müharibə isə ayrı-ayrı dövlətlərin, qurumların öz mənafeğini, gücünü möhkəmləndirmək, ərazini genişləndirmək, sərvət toplamaq iddialarını həyata keçirmək üçün etdiyi qan qoxulu bir hərəketdir, savaştır, münafişdir; heç xoş ifadə deyil. Çünki səslənmişində, ağ vərəqə yazılmasında belə qan qoxusu, ölüm var. Bu tarix boyu, həyat ta yaranandan belə olub, olur da...

30 ilə yaxın bir müddət keçdi Vətən torpaqlarının işğalından, eləğlularımızın isti ocağından qovulub öz vətəninə didərgin, köçkün halda yaşamından. El ele siğar, ev evə yox misalının əksinə olaraq "ev evə siğaraq" yaşadığı biz. Ancaq bu yaşam tərzini də, yadelli tapdağında

Müharibə və insanlar

olan torpaqların naləsi də, bu qanlı müharibənin şəhid ruhları, qazilərin torpağı suvarmış qanları, şikəst olmuş canları, döyüşçü veteranların hələ də düzəlməyən psixologiyası çox ağırdır vətən oğullarını... O müharibəni görənleri də, onların övladlarını da. Yaşadığı həyatda hər addımda I Qarabağ müharibəsinin "yaralarını" gören və hiss edən hər bir azərbaycanlı vətəndaşı, ələlxüsüs bu acıları hiss etməyi bacaranları!.. Onlar qisas almaq arzusuyla yaşayır, o ruhla böyüyüdürlər. Ancaq illər bir-birini əvəz eddikcə, BMT və MİNSK qruplarının qəbul etdiyi qərar və qətnamələrin sənəd üzərində qaldığını gördükcə nə vaxtsa qələbə qazanmaq-yağı tapdağında "inləyən" torpaqlarımızı, yağmalanan sərvətlərimizi, qururumuz utanc gətirən məğlub ölke ifadəsinin aradan qaldırılmasına inamı azalırdı. Məcburi köçkünlər də artıq yaşadığı bu həyata taleyin qisməti demək istəyirdilər. Ancaq Ali Baş Komandanımız ele düşünmürdü. Qan tökülmədən ərazi bütövlüyümüzü bərpa etmək istəsə də, müharibə yolu və əlbəyaxa döyüşlərlə belə torpaqlarımızı işğaldan azad etməyə hər an hazır idi. Çünki xalqa arxalanırdı, axı onu-

komandanı xalq seçmişdi. Xalqla komandanın inamlı vəhdəti isə həmişə zəfərə, qələbəyə mayak sayırlar!

Artıq danışıqlar yolu ilə həll olunmayacaq bir məqam yetişmişdi... Bu məqamı isə 2016-cı ilin aprel döyüşləri və 2020-ci ilin Tovuz hadisələri bir daha gerçəkləşdirdi. Xalq hər an döyüşə hazır idi və komandanın əmrini gözləyirdi. Xalqın coşqu və istəyilə komandanın fikirləri yekdil idi... Müharibə başladı... Qisas müharibəsi! 2020-ci ilin 27 sentyabrı Azərbaycan Ordusu zəfər uğrunda mübarizəyə başladı və Ali Baş komandanın "Dəmir yumruğu"u öz gücünü ele ilk günlərdən yağı düşməne və onun əlaltılarına hiss etdirdi.

Müharibə sözü nə qədər acı səslənsə belə 2020-ci ilin sentyabr ayından başlanan müharibə qisas müharibəsi olduğuna görə insanlar qorxu hissi keçirmədən bu müharibəyə həssaslıqla yanaşdılar. 30 illik bir zaman dönümündə məğlubiyət hissilə barışmayaraq yaşayan, həmvətənlərinin qaçqın, köçkün titulları ilə tanınması və bu adla yaşayan insanların mənəvi əzabları, yağı tapdağında olan torpaqların inilti, sızıltı, feryad səsi, əsirlikdə

olan həmvətənlərə görə qeyrət hissi, sağlamlığını itirən qazilərimizin həm də cismani əzabları, ən ümdəsi şəhidlərimizin narahat ruhları, torpaqlarımızdan gələn qan qoxusu insanları-xalqımızı bu müharibənin labüdlüyünə səsləyirdi: Dəmir yumruğa Paşinyanın və onun "erməni" ermənilərinin çox ehtiyacı olduğunu vacibliyini hiss etdirdi. Xalq və sərkərdə yekdil olaraq qisas müharibəsinə başladı.

Yeniyetməsindən yaşlısına hər kəs bu müharibənin döyüşçüsü olmaq üçün önə çıxdı. İnsanlarda qorxu hissi yox idi və həyəcan hissi yalnız zəfər üçün idi. Ordumuzun lazımı, müasir silahlarla təchizatı da xalqda qələbə əzmini artırır. Milli mənəviyyəti zəngin olan Vətən oğulları hər addımda bütöv vətən uğrunda mübarizəyə qalxdı. 30 illik bir ağır-acını 44 gün ərzində başa vurdu Ordumuz! Mübariz, Polad ruhlu gənclərimiz gözünü belə qırpmadan döyüşüdürlər.

30 il ərzində qurulan möhkəm sədd, bir qədər də köhnəlmiş və pəşkeş edilən silahlar, qırılan inamlar, döyüşçü "mədəniyyəti"nin, əsgərlərin bir-birinə qarşı sədəqətinin olmaması da qarşı tərəfin qələbə əzmini itirmişdi. Bu bizim Ordumu-

zun, xalqımızın, vətənpərvərlərimizin qələbə əzmini daha da artırır... Əlbəyaxa döyüşlərdə belə geri çəkilmədi oğullarımız! Füzuli, Ləçin, Cəbrayıl, Xocavənd, Şuşa, Kəlbəcər... İşğalda olan ərazilərimiz uğrunda güclü döyüşlər aparıldı, zəfərimiz qazanıldı. Şəhidlərimiz oldu, qazilərimiz oldu. Bu isə bildiyimiz kimi, müharibənin qanunudur. Onlar xalqın nəsilbənəsil yaddaşında yeni tarix yazan igidlər kimi əbədi qalacaq! Müharibə sözünü, vahiməsini aradan qaldırdı bu şəhidlərimiz-ələce də bütün döyüşçülərimiz. Bu acılı söze qarşı yenilməzliyini, qüvvəsini nümayiş etdirdilər. Bütün çətinliklərə rəğmən xalq komandanına, komandan isə xalqına inandığı üçün noyabrın 8-i zəfər qazanıldı. Bu zəfər müharibələrdə insanların mübarizə əzmini bariz nümayiş etdirdi. Xalq qələbə sevinci yaşadı. Hazırda vandallığın izləri silinir və yeni şəhər və kəndlər, qəsəbələr yaradılır. Torpaqlar minalardan təmizləndikcə əbədi işləri sürətlənir. İnsanlar öz doğma yuvalarına dönməyə hazırlaşır.

Müharibə sevilmez bir məhəfumdur. Şair necə də gözəl deyib:
**Bəşərin qapısından
vaxtsiz ölüm gen düşər,
İnsanın saçlarına
yüz yığında dən düşər-
Müharibə olmasa!
Bibixanim İSAYEVA.**

Səngər generalı

İnsanlarda güvən, insanlarda inam yaratmaq üçün hansısa bəzə tez yazılmaz, hansısa bir layihə cızılmaz. İnsanın insana inamı qanından gəlir, insanlıq hissləri canından gəlir, ürəyin ən düzgün paylanışıyla olan bu qan damarlar vasitəsilə insani yaşatdığı kimi onun xislətini də yazar, nə vaxtsa - gec və ya tez üzə çıxarar. Yeni, o vaxt ki, insan yetkinləşdikcə qanındakı hər "ferment" özünü yuvarlaqlaşdırıb üzə çıxar. Və beləliklə də belə bir ifadə öz əksini tapar - "Genində var" və ya "Gəndən gəlmədir". Ürəyin paylaşdığı qan gözlərə də sirayət edər, həm də daha çox. Bax, ona görə də deyirlər ki, göz ürəyin aynasıdır. Və bu ayna hansı tərəfə yönləndirilərsə, orada bir tarix yazılır, bir tarix yaşar. Düşünün ki, insan bir gündə nələrlə baxar, nələri seyr edər?! Bax, ona görə də ən böyük yazıçı, publisist, şairdir insan gözləri. Gözlərin yazdığı "əsərlərə" ürəklərdə yerləşər. Gözlərin cızdığı rəsmlər də, fotolar da onun öz aynasının arxa divarında, baxışlarının sonsuzluğunda gizlənər. Demək, hər insanın özlüyündə - ürəyində və gözlərində minlərlə dastan, qalareya saxlanılır. Sən insan qanının mücərrəd deyil, həqiqi gücünə bir bax. İnsan bədəninin ən kiçik üzvü olan ürəyin həcmcə deyil, ilahi baxımdan nəhəngliyinə bir bax! Kiçik bir cüt gözün sferasının mücərrəd genişliyini bir düşün! Bütün bunları yaradan, həm də fəlsəfi baxımdan yaradan - o uca Allahın qüdrətinə bax! İnsan məhəfumu nələrlə bəxş edib?! Nə böyük zənginlik, nə böyük ənginlik! Ən ümdəsi şüür bəxş edib, şüuru qorumaq üçün gözle görünməyə də ağıl bəxş edib. O ağılı yaşatmaq üçün isə düşüncə bəxş edib. Bütün bunların hamısını toplumu isə insanın insan kimi formalaşması, insanlıqdır. İnsanlıq bəşəri bir hissdır. Əgər nə vaxtsa ona heyvani hisslər sirayət edibsə, ən azından belə hisslərin "küleyi" belə toxunubsa - gec-tezi var; qanında hiss olunacaq və bu qanlı da insanın formalaşmasında öz nişanələrini biruzə verəcəkdir. Bax, naqis insanlar belə formalaşır zaman-zaman... Bəzən heç özlərindən asılı olmayaraq, ən pis xəstəlik kimi cövlan edər, tibbi dildə deyək: şaxələnmə verər. Ona görə də zaman üçün sağlam nəsil yetişdirmək və bu nəsilin sağlamlığı üçün insanların qanının "sağlamlığını" nəzarətdə

saxlamaq lazımdır. Lazımdır ki, sabah "sağlam əqidə və sağlam ruh" kimi ifadələri pafosla deyə bilək.

Bu gün yaşadığımız zamanın ele qəhrəmanları var ki... hər günü qəhrəmanlıq dolu, hər günü mübarizlik dolu. O qəhrəmanlar ən adi cizgiləri belə mənalandırır, həyatla, yaşamaq tərzini ilə əlaqələndirər. Və beləcə insanlıq duyğuları yaranar və bu duyğular əsl insanlara "vicdan donu geyindirər".

**Eh ürək... Yox, onun nə təqsiri var,
Əsəblər üstündə yer salır insan.
Yollar silkələner, relslər qırılar,
Bir qəlbini yükünü qatara yığsan.**

Bax, bu şeyri şair sanki ordu əsgəri, səngər generalı və general rütbəsinə qədər keçdiyi həyat yolunun çətinliklərinə rəğmən qəlbini yükünü qatara yığmayan, kiçik ölçülü, ancaq ən böyük ürək sahibi olan Polad Həşimova illər öncə yazmışdır.

**Ürəklə ay doğur, günəş də batır;
Göy qopur, ildırım çaxır ürəkdə.**

**Tufan da hayqırır, sükut da yatır,
Alov da, gürsəd da yağır ürəkdə.**

Və bu alovlar Poladsız dünyamızda hər kəsin qəlbində, ürəyindədir. Bu alovlar Poladın varlığını təsdiq edən yanğılardır. Bir ildən çoxdur bu alov tütüsüz yandırır bir şəhid anasını... O ananın ki, oğlunu soy-kökünə, geninə uyğun böyütdü, xalq üçün böyütdü... Doyunca boyunu oxşaya bilmədi, doyunca igidliyinə sevinərək söhbət edə bilmədi - böyük ürəkli oğluydu. Yüzlərlə əsgər həyatının qarantını yaşayan oğlunun ürəyində gizlənən dər-dərinə, sirtli dünyasını öyrənə bilmədi, bölüşmədi oğul heç kimlə... Yüklü ürəyini yalnız özü ilə apardı, kimlərsə ürəyini yükləməmək üçün. Kaş mən də Polad Həşimovu tanıyırdım, görürdüm, danışaydım, - dedikdə, bilirsiniz onun dostlarından bir neçəsi bir-birindən xəbər siz mənə nə dedi? Dedilər ki, "siz belkə də xoşbəxt adamsınız ki, onu tanıyamırsınız. Çünki onu tanıyadınsız yaşamaq istəməzdiniz. Onun həyat yolunun şahidi ol-

saydınız, niyə Polad, niyə mən yox, başqası yox, məhz Polad?! Axı o heç özü üçün yaşamadı... Onu allah qoruyurdu, neçə-neçə ölümlərdən dönmüşdü, düşmən gülləsindən qorumuşdu uca Tanrı! Yağış kimi yağın güllələr altında əsgərlərinin yanına gəlib dəstək olmuşdu... Ele sonuncu gün də... Adi, əhəmiyyətsiz sayılan bir səngərin düşmən tərəfindən yağış kimi atəşə tutulması, tövləyə bənzəyən bir blindajda məhz zabit qrupunun yerləşdiyini bilən düşmənin ara vermədən atəş açdığını gören general blindaja gələrək düşmənin atəş koordinatını öyrənib deyəcəyini söylədi. Döyüşçülərə dözümlü və güclü olmağı tapşırıraq güllə yağışında öz postuna qalxdı və "Qara qaya"dan koordinatları dəqiqləşdirmək istədi. Blindajda gözləyən, müxtəlif növ silahlardan atəşə tutulan zabitlər rabitə xəttində generalın vurulduğu xəbərini eşidilər... İnanılmaz xəbər idi... Ancaq fakt idi... Düşmən koordinatlarını verəcəkdə Polad. Və rəcəkdi ki, xalqın igid, təcürbəli zabitləri, gənc əsgərləri düşmən gülləsinin qurbanı olmasın, yüksəkliklər, qanuni ərazilərimiz yağı tapdağdan azad olunsun. Fəqət... mənfur və satqın düşmən... Səngər generalı ele səngərdə vuruldu...

Onun fəaliyyətini öyrəndikcə, xatirələrini dinlədikcə həqiqətən də onun haqqında deyilən: onda bəşər ağı var idi, o günəş oğlu idi, əla və ülvi sözlü təriflərin, bütün təltiflərin hamısından ən ucada dayanırdı onun adı. Ele bil o, yüksəkliyi ele yüksək yüksəklikdə dondurub ki, oradan o yana ta ölçüsüzlükdür. Orada o, sadəliyin, adiliyin ən sonuncu nöqtəsidir. O sadəlik, o adilik ucalıqdan uca olan ali fikir zirvəsidir. O zirvədə həqiqət, ədalət, səadət yer üzünə səpələyən ildırımlar hazır durub. O zirvənin ayağında xəyanət, cinayət, ədavət dəfn eyləyən sıldırımlar hazır durub. Vəsfərə sığışmayan o sadəlik zirvəsində, o dahilik zirvəsində, o adilik zirvəsində Polad yaşar. O zirvələr qoymaz ona təltif çata, mədh çata, tərif çata. Söz donlu bu məfhumlar hamısı toplum kimi Polad adında birleşib. Sadəliyin yaddaşlarda, könüllərdə, göz önündə, həyatdakı hər anlamda ən əlçatmaz zirvəsidir Polad ömrü. Polad ömrünün dünəni olub, bu günü var, sabahı da olacaq.

Şair sanki onun həyat tərzini ifadə etmişdir:

**Ölçülərə boy verməzdi əyilməzliyi,
Boz, qranit qayalarla duruşu təndi.
Göyərtdiyi ölməzliyin, yenilməzliyin,
Əkinçisi Polad idi, barı Vətəndi!
BİBİXANIM.**